

* A **Les Valls** (24.5) s'ha trobat ceràmica ibèrica a torn, Parets Fines Itàliques, tègula, i material augusteu (T.S. Aretina, àmfora Pascual 1). La presència de Parets Fines Itàliques pot indicar una cronologia de mitjans de s. I a.C.

* Al **Turó d'en Comes** (26.1) s'ha trobat en superficial ceràmica ibèrica i àmfora Itàlica. El lloc està situat prop d'una zona amb sitges ibèriques (amb ceràmica ibèrica, urnes amb cendres, fusaioles, *pondera*, etc..) no localitzades (possiblement d'enterrament).

* Al **Mas Punxit** (26.3) va trobar-se en superficial ceràmica ibèrica, àmfora Italo-Campana, tègula i fragments de *signinum*. De nou trobem fragments de *signinum* en un clar contexte de romanització.

* Al **Mas de Dalt** (28.1) s'ha trobat en superficial ceràmica ibèrica a torn, àmfora Itàlica, àmfora Tarraconesa i tègula.

Aquest conjunt de jaciments que acabem de veure, permeten reforçar les hipòtesis que hem anat elaborant mentre estudiàvem els jaciments de l'ibèric final més ben coneguts, aquells que presentaven materials datables amb més precisió.

Com es pot veure, el nombre de jaciments que presenten materials englobables en el període de l'ibèric final és molt elevat. Els grans elements que ens permeten donar aquesta cronologia és la presència de ceràmica Campaniana i àmfora Itàlica. En nombrosos casos podem concretar una mica més la cronologia (per exemple són nombrosos els jaciments amb àmfora Itàlica Dressel 1, que ens dona un *terminus post quem* de mitjans de s. II a.C., i una cronologia final entorn mijans de s. I a.C.), però en tot cas tots ells tenen un nivell d'ocupació en el període que va d'inicis de s. II a.C. fins a mitjans de s. I a.C., és a dir el moment més decisiu en el fenomen de la romanització.

Molts d'aquests assentaments, tot i que els coneguem molt parcialment, ens permeten documentar la presència d'indígenes al lloc. La presència de ceràmica ibèrica a mà ha de ser considerada un índex de presència d'indígenes (i amb un cert valor cronològic, doncs vers la segona meitat de s. I a.C. la ceràmica ibèrica a mà sofreix un gran retrocés (GARCIA 1992)). En alguns casos el conjunt d'estructures i de materials que coneixem és clarament relacionable amb un hàbitat indígena de l'ibèric final (per exemple al Camí del cementiri (10.6), Turó Parany (18.1), Turó del Castellar (18.4) Turó d'en Comes (26.1)), i en altres casos pot ser indicatiu de la presència d'ibers en assentaments més romanitzats (per exemple potser a Can Rafart). En qualsevol cas el component indígena que ens transmeten aquests conjunts de material (amb l'elevat grau de presència de la ceràmica ibèrica a mà), es difícilment refutable.

L'arc cronològic que ocupen aquests jaciments és també molt semblant al que ocupen els que coneixem més bé, amb una pervivença de bastants assentaments de l'ibèric final fins

el moment d'aparició de les àmfores tarraconeses. Amb posterioritat a aquest moment, però, són molts els jaciments que no documenten signes de nova activitat. L'aparició d'algunes vil·les, però (com Can Rafart o Can Sans), és un nou indicatiu del canvi que les pautes d'ocupació del territori sofreixen a partir d'aquest moment.

2.3.7 - ELS CANVIS D'EPOCA AUGUSTEA I ELS INICIS DEL S. I d.C (Mapes nº 22a i 22b).

De nou és el material arqueològic el que ens marca el límit de les nostres perioditzacions. L'aparició massiva de la T.S. Itàlica correspon aproximadament amb l'inici del període Augusteu, i és a partir d'aquest moment que es troben documentades a la comarca una sèrie de canvis importants, amb aparicions de nous jaciments i canvis en altres.

- Els jaciments.

Hem recollit en aquest llistat els jaciments dels que podem documentar més o menys clarament un moment d'ocupació d'època Augustea o immediatament posterior, bé per la troballa de materials d'aquest moment, bé perquè l'evolució cronològica permetia assegurar-ho. Alguns jaciments amb llarga pervivència, però on no era possible documentar prou clarament una continuïtat en època Augustea, no hi han estat recollits. Veiem aquests jaciments ràpidament:

* A **Cant Sentromà** (2.1) no s'han trobat en el jaciment peces de la T.S. Itàlica, si bé la presència de materials anteriors (Campaniana B i B-oïde), i posteriors, T.S. Sud-Gàl·lica, sembla indicar que ha d'existir una ocupació també en aquest moment, si bé potser bastant reduïda.

El lloc perviu fins el Baix Imperi.

* **Can Guinard** (2.2) segueix ocupat en aquest moment, com ho testimonia la presència d'algun fragment de ceràmica Pre-Sigil·lata i T.S. Aretina. El lloc perviu només fins el moment documentat per la T.S. Sud-Gàl·lica.

* **Can Andreu** (2.3), important *villa* amb banys, presenta un conjunt important de peces de ceràmica fina d'aquest moment.

El jaciment té un origen anterior, i perviu fins la T.S. Clara A.

* A **Can Ciutadella** (2.4) el material superficial no presenta material d'aquest moment, si bé hi ha material anterior (Campaniana B), i de posterior (T.S. Hispànica).

El lloc perviu fins la T.S. Clara A.

* A **Mas de Can Estela** (2.5) aparegué en superficial ceràmica comuna ibèrica, T.S. Aretina, ímbrex, Pascual 1 i T.S. Clara A, índici d'un jaciment que probablement ara començà a ser ocupat.

* A la **Riera de Teià** (3.2) tenim documentades unes estructures en pedra seca, tègula i àmfora que en aquest moment són encara en ús, i que s'amortitzaran poc després (T.S. Sud-Gàl·lica). El material de cronologia Augustea recuperat en excavacions antigues en aquest jaciment és bastant abundant (T.S. Itàlica, àmfora Pascual 1 i després Dressel 2/4). Possiblement el forn documentat d'època

anterior devia continuar funcionant en aquest moment, produint Pascual 1.

* A **Bell Resguard** (3.3) no tenim documentat material d'aquest moment, però en tenim d'anterior (Campaniana A) i d'inmediatament posterior (T.S. Sud-Gàl·lica). El lloc perviu fins la Clara A.

* A **Can Teixidor** (3.5) trobem material d'aquest moment (T.S. Aretina). El lloc, que perviu fins el Baix-Imperi, sembla un petit assentament de caire industrial, amb forats de *dolium* i un petit dipòsit bastant precari.

* A **Cal Ros de les Cabres** (3.6) trobem d'aquest moment un conjunt de dependències, amb un sector amb sis dòlies, alguns dipòsits de *signinum*, un abocador d'àmfora Pascual 1 i restes de dos forns, que ens indiquen que en aquest moment l'assentament pren forta embranzida.

* Al **Carrer Canonge/Pont de l'Autopista** (4.1) es localitzà una sitja reomplerta amb material romà (un as de Tiberi) i ceràmica grisa emporitana. Prop del lloc es trobaren unes olles de terrissa negra que podrien ser ibèriques. Tot i que no hi ha massa indicis, sembla lògic pensar que el lloc era ocupat en època Augustea.

* A **Alella Autopista** (4.4) no s'ha trobat T.S. Aretina, però les restes recuperades (amb T.S. Sud-Gàl·lica) permeten pensar en la continuïtat d'aquest centre (hi ha uns asos de Tarraco d'aquesta cronologia i possiblement Pascual 1). El jaciment perviu fins el Baix Imperi.

* A **Can Llinàs** (4.5) s'excavaren un conjunt d'estructures, d'origen anterior (un dipòsit, sitges ibèriques), que donaren també materials d'aquest moment (T.S. Aretina). El jaciment va perviure fins el Baix-Imperi.

* A la **Vinya d'En Tito Serra** (4.6) entre materials de l'ibèric final, es localitzaren materials Augusteus (T.S. Aretina, Pascual 1 i Dressel 2/4). El moment final del jaciment el marca un dupondi de Neró Claudi.

* A **Can Serra** (4.7) sobre els nivells de l'ibèric final apareixen materials d'aquest moment, amb T.S. Aretina i àmfores Laietanes. Clarament l'ocupació continua en aquest període.

* A la **Vinya del Sr. Mañás** (4.8) una habitació amb estructures en pedra seca i paviment de terra s'abandona en època Flavia, si bé els materials apareguts en l'excavació remonten a l'època republicana, el que permet pensar en l'existència d'ocupació en època Augustea. El lloc, un forn de ceràmiques comunes, es manté durant l'Alt Imperi.

* El **Veral de Vallmora** (5.1) té un important conjunt de materials d'aquest moment, probablement associats a nivells

pavimentats amb *signinum*. El jaciment perviu fins el Baix Imperi.

* Al **Club de Tennis Barcelona** (5.3), jaciment de tradició ibèrica (sitja), va ser destruït un forn d'àmfores Pascual 1 i altres estructures on hi havia T.S. Aretina. El jaciment perviu fins l'època documentada per la T.S. Clara A.

* Al **Palmar Hotel** (6.2) s'han trobat aretines el que fa pensar que la necròpolis (o un assentament proper) eren també ocupats en aquest moment (l'origen del jaciment és anterior). La necròpolis perviu fins el Baix Imperi.

* A **Gran Via** (6.3), sota els nivells de la vil·la romana, s'excavaren uns dipòsits més antics, un d'ells recobert amb *signinum*. Aquestes estructures, junt amb l'abocador d'àmfora Pascual 1 localitzat recentment, ens indiquen l'origen industrial del centre, amb un nivell important d'època Augustea (es conserva T.S. Aretina de les excavacions de la vil·la, que junt amb la Pascual 1 permeten constatar aquest moment). El jaciment va perviure com a mínim fins època Severa, quan es pavimenten parts de la vil·la amb mosaics.

* Al **Vapor Vell** (6.4) aparegué en superficial material d'un jaciment originari d'aquest moment, amb material ibèric (a mà i a torn, grisa emporitana i àmfora), T.S. Aretina (i imitacions locals) i àmfora Pascual 1, així com tégula, ímbrex i dòlia. Sembla tractar-se d'un jaciment de curta durada (T.S. Hispànica i Clara A), amb un fort component indígena.

* A **Can Vilà** (7.1) ha estat recuperat material d'aquest moment, tant T.S. Aretina com Pascual 1, possiblement produïda aquí. El jaciment perviu fins la T.S. Clara A.

* A **Las Pèrgolas** (7.4), jaciment d'origen anterior, es documenta la pervivència d'ocupació de lloc en època Augustea (T.S. Aretina, Pascual 1) si bé la construcció d'unes grans cisternes (l'estructura millor documentada, que semblen dedicades a contenir aigua) és posterior. El jaciment perviu fins la T.S. Clara A.

* A **La Bòbila** (7.5) si bé no tenim material d'aquesta cronologia, sembla que el lloc es manté ocupat (hi ha material anterior, republicà i ibèric, i T.S. Hispànica, fins la Clara D).

* A **Sta. Anna** (7.7), jaciment d'origen més antic, s'ha trobat material d'aquest moment (T.S. Aretina, Pascual 1), que podrien correspondre a les restes de paviments de *signinum* trobades. El jaciment perviu fins el Baix Imperi com a mínim.

* A **Ca l'Escoda** (7.9) sembla un jaciment fundat en aquest moment, doncs la T.S. Aretina és el material més antic trobat. En aquest punt s'hi destruïren diverses habitacions, algunes pavimentades amb *signinum*, i fins i tot sembla que

un mosaic. A prop s'hi ha trobat un forn. El lloc perviu fins el Baix Imperi.

* A 200 m. de l'Autopista (7.10) es trobaren materials superficials ibèrics i romans amb peces anteriors (Campaniana B) i posteriors (T.S. Hispànica) a aquest moment, el que fa pensar en una continuïtat d'ocupació. El final del jaciment ve marcat per la T.S. Clara A.

* A Partida de Fosses (7.11) s'excavaren unes habitacions pavimentades amb *signinum*, quatre dipòsits col·locats de costat i una pedra de premsa d'oli. El material de les excavacions ofereix material anterior (Campaniana B) i posterior (T.S. Sud-Gàl·lica) a aquest moment, però de nou podem pensar en una continuïtat. El jaciment perviu fins el Baix Imperi.

* A Jardí Park (7.14) els materials constaten l'existència en aquest nucli originari de l'ibèric final d'un nivell d'època Augustea, amb pervivència fins la T.S. Clara A1.

* Al Sot del Pi (7.3) tenim materials Augusteus en un abocador que va des de l'Ibèric Final fins la T.S. Clara A2.

* A la Rajoleria Robert (8.1) s'han documentat l'existència d'estructures pavimentades amb *signinum* (algunes amb clots per a *dolia* i altres amb *dolia* conservades), dipòsits i alguna sitja. Hi ha material ibèric i republicà, però també d'època Augustea. El jaciment perviu fins el Baix Imperi.

* A Can Vilalta (8.2) ha estat excavat un dels jaciments més interessants d'aquest període cronològic. S'excavà un tros de la via romana, al costat de la qual hi havia un mil·liari *in situ*, mil·liari d'època Augustea. Al Nord del camí hi havia una zona de necròpolis, i al Sud unes restes d'habitació (amb paviments de *signinum*), així com un dipòsit (també pavimentat amb *signinum*) i un forn circular, que podrien pertanyer a un jaciment sorgit prop de la via (si bé no hi ha dades cronològiques d'aquestes restes).

* A Can Torradeta (9.7) ha estat localitzat un nombrós conjunt d'habitacions, amb restes de *signinum*, i una zona dedicada a magatzem amb *dolia*. L'origen de l'assentament és anterior (Campaniana i material ibèric), però s'hi ha trobat material Augusteu i posterior (ja amb produccions de Sigil·lata Clara).

* El Turó Gironella (10.1), hàbitat ibèric en alçada, podria ser abandonat en aquest moment.

* A Sant Cristòfor (10.2) han estat excavades un conjunt d'estructures (un gran nucli amb 16 habitacions, amb paviments de *signinum*, un forn i els seus escombralls, una zona amb hipocauste, etc...). Si bé el nucli pot tenir un origen anterior, serà en època Augustea (amb la producció d'àmfores Pascual 1), i sobretot al llarg de la 1ª meitat del s. I d.C. (la T.S. Sud-Gàl·lica és el 66 % de la

ceràmica fina recuperada, mentre sols el 1.4 % és Aretina), quan l'assentament es converteix en un gran centre, ja propiament una vil·la.

El jaciment arriba al Baix Imperi.

* Als jaciments de **Prop de Cal Abril i Feixes de l'Arlot** (10.3 i 10.4), prop d'un forn, hi ha materials ibèrics, republicans i Alt-Imperials (a partir de la T.S. Sud-Gàl·lica), fins la T.S. Clara A, el que sembla indicar que va existir també un nivell Augusteu.

* Al **Poblat a 200 m. del Cementiri** (10.7), hàbitat de l'ibèric final, s'havia excavat una sitja amb dos fragments de T. Sigil·lata Sud-Gàl·lica. Recentment, però, s'han documentat noves estructures, amb restes de murs, molta tègula, i un conjunt de materials Alt-Imperials, amb materials Augusteus. Es tracta d'una segona fase que es construeix sobre l'hàbitat ibèric anterior. El jaciment perviu fins la T.S. Hispànica.

* A **L'Alzina Surera** (10.8), assentament ibèric final, tenim material d'època Augustea (T.S. Itàlica, Pascual 1), associat a unes estructures en *signinum*. El jaciment, acaba amb la T.S. Sud-Gàl·lica i la Dressel 2/4. El jaciment, doncs, és ocupat durant un període breu de temps.

* A **Can Modolell II** (12.9), a la zona del futur Mitreu, va apareixer una estructura d'època de Claudi. En el Q-66-67 aparegué sota un paviment de calç un paviment de terra batuda amb un fragment de T.S. Itàlica. Sota aquest paviment aparegué un estrat amb T.S. Itàlica, llàntia de volutes i Parets Fines. De fet l'origen de les estructures és d'època ibèrica final, i es coneixen nombrosos materials augusteus recuperats en estrats posteriors, entre els quals destaca una gran pàtera de T.S. Aretina que fa 66 cm. de diàmetre, interpretada com una peça de caràcter ritual.

Sembla doncs que el moment Augusteu fou present i important en aquest jaciment, un jaciment que, molt significativament, ja presenta inscripcions votives públiques d'època Flavia i potser anteriors.

La cronologia bastant antiga d'aquestes inscripcions, així com la presència d'elements possiblement culturals d'època Augustea, ens porta a pensar que en època d'August el lloc ja era un centre cultural, fet que, juntament amb l'origen dins l'ibèric final del centre, ens fa pensaren un cas d'*interpretatio romana*.

El jaciment perviu fins època Alto-Medieval, amb l'erecció d'una Ermita.

* Al **Turó de l'Infern** (12.11), si bé és en un moment anterior quan sembla que s'acaba l'ocupació (segons les troballes més recents de materials superficials), algunes troballes de M. Ribas situen la troballa en aquest punt d'alguna Sigil·lata, el que podria constatar una ocupació residual de l'indret fins aquest moment.

* A **Can Mateu** (12.12) aparegueren restes d'habitacions pavimentades en *signinum*, així com restes de columna i marbres. El lloc té materials de l'ibèric final, així com posteriors (T.S.Sud-Gàl.lica), i permet pensar en una ocupació Augustea. Si bé no coneixem materials posteriors, cal pensar que el centre va perviure més temps (s'hi cita un *opus marmoreum*).

* A **La Guardiola** (12.13) fou excavada un habitació pavimentada amb *signinum* decorat amb tesseles blanques formant un semi-cercle, indicatiu d'una ocupació entorn aquest moment.

* A **Can Xacó** (12.14) s'excavà un *lacus* recobert de *signinum* vermellós, cobert per un estrat amb Campaniana B, material ibèric, i T.S. Sud-Gàl.lica i posterior, el que fa pensar en que existí un nivell Augusteu. El jaciment perviu fins la T.S. Clara A.

* A **Prop de la Riera de Cabrera** (12.15) foren localitzades restes d'habitacions pavimentades amb *signinum*, amb material que podria correspondre a una cronologia Augustea, sense indicis anteriors.

* A **Prop de Can Mora** (12.19) foren excavades restes d'habitacions pavimentades amb *signinum* disposades entorn d'un pati amb perístil. L'únic material conservat del lloc, 6 frags. ceràmics, és T.S.Sud-Gàl.lica (d'època Julia-Claudia i Flavia), Parets Fines i un unguentari V. 63, però donada la pobresa de restes conservades és possible pensar en un nivell Augusteu anterior. Es tracta d'un assentament de caire residencial, amb un tipus d'estructures arquitectòniques de caire forani.

* A **Can Carbonell** (12.20) s'hi trobaren restes d'habitacions i un dipòsit amb les parets recobertes d'*opus signinum* rosat, indicatiu d'un centre productor de ví. El material permet suposar l'ocupació del lloc en aquest moment.

* A **Can Notxa** (13.3) s'excavà un forn i al costat unes restes d'habitacions amb un paviment de *signinum*. El jaciment té continuïtat d'època ibèrica final fins l'Alt-Imperi. Si bé no coneixem els tipus de Sigil.lata apareguts, sabem que hi havia àmfora Tarraconesa. De nou el lloc té un clar caire de centre funcional.

* A **Sant Sebastià d'Argentona** (13.4) s'hi trobà un abocador de forn d'àmfores Pascual 1 i Dressel 2/4, que ens pot portar a una cronologia d'aquest moment.

* A **Can Portell** (13.11) fou excavat un abocador d'àmfora Dressel 1 local, Laietana 1, Pascual 1 i Dressel 2/4. L'abocament propiament dit està data per la T.S. Itàlica en l'època Augustea, moment on està testimoniada un gran increment de la producció (és el moment corresponent a l'àmfora Pascual 1 i Dressel 2/4 de l'abocador). Les dimensions de l'abocador, veritablement corresponents a un

centre industrial de gran magnitud, ens testimonien un moment de gran activitat agrícola i industrial a la zona en aquest moment Augusteu. El forn, però, deixa d'abocar material (i probablement de produir) ben poc temps després, en època de Tiberi.

* A **Sant Miquel del Cros** (13.12) s'excavaren les restes d'un dipòsit amb *signinum* rosat, i prop d'ell unes habitacions pavimentades amb *signinum*. És un assentament de caire funcional. El material més antic provinent del lloc és Augusteu. El jaciment perviu fins el Baix Imperi.

* A **Can Cabanyes** (13.15) es trobaren antigament restes de parets i paviments de *signinum*, així com una dòlia sencera. En el lloc es recuperà com a material més antic la T. S. Aretina. Sembla per tant un jaciment fundat en època Augustea, amb clar caire funcional. El jaciment perviu fins la T.S. Clara A.

* Al **Sot de l'Aigüeró** (13.16) es trobaren les restes d'una habitació quadrangular aïllada. Hi ha material Augusteu (T.S. Aretina) i àmfora Taraconesa, així com les restes d'un possible gran vas d'aquesta procedència. També hi ha material ibèric. El lloc perviu fins la T.S. Hispànica.

Sembla tractar-se d'una petita estructura d'un clar caire funcional.

* A **Can Balençó** (13.17) el nivell d'amortització presenta T.S. Itàlica, datable com a molt tard en el 10 a.C.. El jaciment, doncs, és abandonat als inicis de l'època Augustea.

* A l'**Hotel Delfín** (14.1) s'excavaren les restes d'una ampla edificació distribuïda entorn de patis (i un possible atri). també hi ha un sector industrial (dipòsits). Hi ha diverses habitacions pavimentades en *signinum*. Es coneix molt poc material del lloc (T.S. Sud-Gàl·lica, àmfora Pascual 1), però que permet pensar en una ocupació ja possiblement des d'època Augustea. El jaciment perviu fins el Baix-Imperi.

* A **Can Dordeta** (14.2) s'excavaren també restes de construccions (amb *signinum*) i un forn. Hi aparegueren restes de columna. La presència d'àmfora Pascual 1 fa pensar en un origen entorn el moment Augusteu (si bé hi ha també material ibèric).

* Al **Camí de les Cinc sènies** (14.4) el material superficial trobat permet pensar en l'existència d'un nivell Augusteu.

* Al **Camí de Vista Alegre** (14.5) és en època d'August (datat per la T.S. Itàlica), quan s'inicien els abocaments de les restes d'un nucli de l'ibèric final sobre un abocador de l'ibèric ple. Cal pensar per tant que és en aquest moment Augusteu quan es remodela fortament la zona, i s'aboquen en aquest punt les restes d'un hàbitat proper que ara canvia profundament. Entre l'abocament hi ha restes de paviment de

signinum i de pintura mural, índics clars que els abocaments procedeixen d'un hàbitat que ja tenia alguns elements de filiació romana, un hàbitat en procés de romanització.

Els abocaments continuen fins el s.IV d.C.

* A **Ca la Madrona** (14.8), procedent de l'hàbitat d'origen ibèric, és coneix material Augusteu (T.S. Aretina), que documenta un nivell d'ocupació d'aquest moment. El jaciment perviu fins la T.S. Clara Lucente.

* A **Can Majoral** (14.10) tenim documentat estratigràficament un nivell corresponent al funcionament d'un forn d'àmfora Tarraconesa, que s'amortitza poc després de l'època Augustea (moment marcat per la T.S. Sud-Gàl·lica). Per tant en època Augustea el lloc era un centre productor d'àmfora Tarraconesa -Pascual 1- (si bé el forn era més antic, doncs s'hi troba Laietana 1 i àmfora ibèrica), forn que poc després deixarà de funcionar. El lloc s'utilitza com a abocador fins el moment marcat per la T.S. Clara A, moment en que s'hi edifica un mur a sobre.

* Al **Turó d'Onofre Arnau/Castell de Mata** (14.12) en aquest moment Augusteu (T.S. Itàlica) es construeix una estructura amb grans blocs de pedra dalt del turó. En aquest lloc ja es tenien notícies de l'existència d'una torre romana, dada que podria confirmar l'excavació romana.

La construcció d'aquesta possible torre (o en tot cas d'una estructura molt ben situada estratègicament) no pot deslligar-se de la seva posició dominant sobre el pas de la via Augusta.

* A **Can Rafart** (14.16) s'excavaren ja fa anys les restes d'una vil·la romana distribuïda entorn de patis, un dels quals amb pilastres i un possible atri. La ceràmica fina més antiga que conservem de les excavacions és la T.S. Aretina, el que ens indicaria un nivell fundacional Augusteu, si bé les referències dels arqueòlegs indiquen la presència també de Campanianes i material ibèric (i és segur que hi ha també ibèrics residint (i enterrant-se) al lloc). Possiblement cal pensar que l'inici del jaciment correspon a un moment de l'ibèric final, però que és a partir d'August (el moment marcat per la T.S. Aretina), quan s'edifiquen les grans construccions que tenim documentades a les plantes de les excavacions.

El jaciment perviu fins el Baix Imperi.

* A la **Vil·la dels Caputxins** (14.17) les estructures més antigues datades corresponen a nivells de s.I d.C. (algunes habitacions pavimentades amb *signinum*, clots de dòlies), però hi ha material clars d'època Augustea (T.S. Aretina), i anteriors. El jaciment perviu fins el Baix Imperi.

* A la **Jardineria Bada** (14.19) s'excavaren les restes de cinc o sis habitacions, amb restes de paviment de *signinum*, i una zona de necròpolis. Entre el material més antic provinent del lloc hi ha algun material de cronologia Augustea (T.S. Aretina).

* A Prop del Torrent de la Pólvora (14.20) si bé no hi ha materials Augusteus, l'existència de material anterior (Campaniana B) i posterior (T.S. Sud-Gàl·lica) fa pensar en l'existència d'un nivell Augusteu. Es tracta d'unes habitacions pavimentades en *signinum*, amb un possible clot de dòlia, i un dipòsit proper. El material ceràmica més antic trobat és la T.S. Hispànica, si bé hi ha una moneda del s.IV.

* Als Vivers Municipals (14.21) no hi ha materials Augusteus, però sí alguns anteriors (Campaniana B) i posteriors (T.S. Sud-Gàl·lica). El jaciment, d'origen dins l'ibèric final, arriba fins el moment de la T.S. Clara A.

* A Figuera Major (14.25) hi ha materials del període anterior (Campaniana B) i immediatament posterior (T.S. Sud-Gàl·lica) el que juntament a l'existència d'àmfora Pascual 1 permet pensar en una ocupació d'època Augustea. No s'han trobat materials ceràmics posteriors a la T.S. Sud-Gàl·lica i a la Dressel 2/4, si bé hi ha monedes de s.III -IV d.C.

* A Torrent de les Piques (14.27), un petit magatzem de dòlies en una habitació excavada al sauló i murs de pedra seca, tenim documentat un nivell d'ocupació d'aquest moment (Pascual 1). El magatzem perviu fins la T.S. Clara A.

* A Pont de la Vila (14.29), en unes habitacions amb paviment de *signinum*, s'hi recuperà material romà, d'on coneixem una peça d'àmfora Pascual 1, que junt amb les notícies de troballa de sigil·lata ens pot marcar un horitzó Augusteu.

* A Torre Llauder (14.35) tenim en funcionament, fins el moment Augusteu, un conjunt de 4 forns produint àmfora Pascual 1. També hi havien algunes dependències adjacents als forns (construïdes amb murs de pedra amb fang), i a la part baixa de la vil·la, separats per un important mur d'aterrassament, hi havia restes d'una habitació d'aquest moment, també construïda amb mur de pedra amb fang, amb paviment de pedra calç i cendra, i diversos forats de *dòlia*, una d'elles *in situ*. El mur d'aterrassament presentava fragments de Pascual 1 en la seva construcció.

Es tracta, doncs, d'un centre de clar caire industrial, amb forns productors d'àmfores i un sector d'emmagatzematge en *dòlia*, que respón a un únic i planificat sistema constructiu (com ho demostra el fet que totes les dependències estiguin orientades exactament igual, tant a la part alta com a la part baixa, seguint la mateixa orientació que el mur d'aterrassament).

Posteriorment (entorn el darrer decenni a.C., segons PREVOSTI-CLARIANA 1987) aquestes construccions són amortitzades, i en el seu lloc se'n construeixen altres. Aquestes noves construccions, però, mantenen la mateixa orientació que les estructures anteriors.

Aquesta fase, Augustea o Julio-Claudia, segons l'autor, consiteix en la construcció d'un conjunt de dependències que

ja podem interpretar com a vil·la romana (grans habitacions entorn d'un distribuïdor, un gran pati amb columnes de maons, uns banys disposats de forma rectilínea).

Per tant és en el moment Augusteu o poc després quan s'erigeix a Torre Llauder un nucli residencial que respón a unes tradicions (arquitectòniques i socials, amb l'inclusió d'uns banys) totalment noves.

No serà fins l'època Severa que la vil·la es pavimenta amb luxosos mosaics (fins i tot alguna pavimentació de la 1ª vil·la, com la del pati, és de terra piconada), i és per tant el moment Sever el moment de més esplendor de la vil·la. De tota manera, però, ja des d'època d'August o Tiberi el lloc respón, clarament, a un tipus de construcció representativa d'un nou tipus d'estructura de producció i poblament.

* Al **Pla dels Capellans** (14.37) en els nivells superiors, on es troba el material arqueològic barrejat, entre el material ibèric i republicà, s'han trobat fragments informes d'àmfora Tarraconesa i T.S. Sud-Gal·lica, el material més tardà recuperat.

* Al **Forn de les Casetes** (14.38) ha estat localitzat un forn d'àmfores Laietanes 1, sense haver-se identificat altres produccions probablement degut al canvi de lloc d'abocament. Prop del lloc, però, (**Can Pou** (14.39)) s'hi ha trobat T.S. Itàlica, Hispànica i comuna Africana, que testimonia la continuïtat d'ocupació del lloc.

* A la **Vil·la del Morrell** (15.1), jaciment d'origen més antic, també s'ha documentat un nivell important d'aquest moment, amb l'existència d'un forn productor d'àmfores Pascual 1 i Dressel 2/4. Les estructures d'habitació que es coneixen, dues habitacions, presentaven diversos paviments d'*opus signinum* superposats, si bé no sabem quin material va apareixer a les excavacions. També s'hi ha trobat un *lacus*. El conjunt sembla perviure fins el moment de la T.S. Clara A.

* A la **Vil·la de St. Pere** (15.3), on s'hi descriuen restes d'habitacions bastant degradades, amb algun fragment de mosaic policrom, s'hi troben materials d'aquest moment (àmfora Pascual 1). El jaciment, d'origen més antic, perviu fins un moment difícil de determinar (s'hi ha trobat una moneda de Constantí).

* A **Can Sans** (15.5) s'hi excavaren les restes d'una gran vil·la romana, amb dependències per a feines productives (uns dipòsits, dues pedres d'una possible premsa d'oli), i dependències clarament residencials (uns banys, etc.). El material que coneixem del jaciment és insignificant, però tot i amb això pot identificar-se un nivell d'aquest moment, donada la continuïtat d'ocupació (hi ha un fragment de T.S. Marmorata, potser d'època de Claudi, T.S. Sud-Gal·lica, T.S. Clara A i material Baix Imperial).

* A **El Perelló** (15.7) ha estat localitzat en superfície material d'aquest moment, que podria indicar l'existència

d'un assentament de l'ibèric final que s'abandona en aquest moment, o poc després.

* Al **Sot del Camp** (16.2) s'han excavat restes de tres habitacions, dues de les quals pavimentades amb *signinum*. Al costat es localitzà un forn i els seus escombralls (Pascual 1 i Dressel 2/4). El material trobat (amb alguns materials anteriors) ens documenta un moment d'època Augustea molt important (la T.S. Aretina constitueix un 53 % de la ceràmica fina conservada). El jaciment no presenta material posterior a la T.S. Hispànica. Les estructures excavades, per tant, han de correspondre molt probablement a les restes de l'última ocupació de l'indret, és a dir les d'època Augustea i del s. I d.C.. Com podem veure, es tracta d'un petit hàbitat, pavimentat amb *signinum*, de parets de pedres grolleres amb morter de calç, amb un clar caire funcional.

* A **La Ferrera** (16.9) ha estat excavat un sector d'abocament, on el material principal abocat correspon a l'època Augustea (T.S. Aretina, Pascual 1), si bé hi ha algun material anterior (Campaniana B). Aquests elements serien indicatiu de l'existència prop d'aquí d'un assentament d'aquest moment (s'han trobat restes de dòlia, fragments de *signinum*, tègula). El jaciment podria perviure fins època Baix-Imperial.

* A **Can Tarradas** (18.3) s'hi excavaren dos dipòsits pavimentats amb *signinum*. Entre el material conservat hi ha àmfora Pascual 1 i Dressel 2/4, que ens permet suposar un període d'ocupació en aquest moment. Pel material que coneixem no sembla que el jaciment tingués una llarga pervivença.

* A **Can Collet** (19.2) es coneix l'existència d'un forn d'àmfores Pascual 1 i Dressel 2/4. Si bé no s'hi ha trobat T.S. Aretina, la presència de T.S. Sud-Gal·lica permet pensar en una ocupació també en època Augustea o poc després. El forn sembla que és construït en aquest moment, i la seva vida és bastant breu (el material més tardà trobat és la T.S. Marmorata).

* A la **Horta Nova** (20.2) es coneixen les restes d'un possible forn romà, d'origen anterior (hi ha peces de Laietana 1 i material de l'ibèric final), però que en aquest moment segueix funcionat (hi ha Pascual 1). El jaciment sembla que perviu molt poc temps més, doncs no s'han trobat productes posteriors a l'àmfora Pascual 1.

* Al **Mas Aiguaviva** (21.1) les restes d'un assentament de l'ibèric final (amb restes de sitges) arriba fins aquest moment, trobant-se alguns materials de cronologia Augustea (àmfora Pascual 1 i T.S. Aretina). L'assentament sembla que no va arribar a la T.S. Sud-Gal·lica.

La cronologia general d'aquest assentament seria similar a la de Can Balençó (13.17), i el seu final sembla també coincidir amb un període de canvi important a la comarca.

* A la **Zona de l'Església Parroquial** (22.1) sembla que es documenta l'existència d'un jaciment sorgit possiblement en aquest moment (a part de la T.S. Aretina sols es coneix 1 frag. de Dressel 1), i que perviu fins el moment de la T.S. Clara A. Podria ser un centre dedicat a la producció d'àmfora Tarraconesa (hi ha Pascual 1 i Dressel 2/4), que estaria ocupat precisament els moments en els que més empenya tenen aquests productes relacionats amb el vi laietà.

* A la **Torre Martina** (24.1) han estat excavades unes habitacions i estructures d'aquest moment relacionades amb un centre productor d'àmfores Pascual 1. Hi ha algunes estructures pavimentades amb *signinum*. El jaciment té un origen més antic, i en canvi sembla que és abandonat poc després d'aquest moment (T.S. Sud-Gàl·lica i àmfora Dressel 2/4).

* El **Castrum del Morer** (24.2) és una poderosa fortificació erigida en aquest moment (T.S. Aretina, Pascual 1). La fortificació perdura fins el Baix Imperi. La seva situació, al costat del pas molt probable de la via Augusta, testimonia el gran esforç que en aquest moment Augusteu s'efectua per facilitar les comunicacions en tot aquest vessant coster de la comarca.

* Al **Forn del Morer** (24.3) en època Augustea es construeix un important mur d'*opus caementicium* canalitzant el llit de la riera (on hi desemboca una canalització). Aquesta estructura està relacionada amb el funcionament d'un forn productor d'àmfora Pascual 1 i Dressel 2/4, que també data d'aquest moment. el jaciment està situat prop d'un assentament ibèric anterior, una foneria de ferro.

L'assentament Augusteu perviu poc temps (el material més tardà trobat és la Dressel 2/4).

* Al **Poliesportiu** (24.4) ha estat localitzat material d'aquest moment (àmfora Pascual 1 amb estampeta "Iulii Teophil). El darrer material trobat és T.S. Sud-Gàl·lica.

* A **Les Valls** (24.5) hi ha material superficial d'aquesta cronologia (Pascual 1 i T.S. Aretina), junt amb algun material ibèric. Sembla delimitar un horitzó cronològic molt breu, entorn aquest moment Augusteu.

* Al jaciment anomenat **2000a i 2000b** (24.6), una habitació quadrangular retallada al sauló, originària de l'ibèric final, en el moment Augusteu tenim documentat un mur que talla una canalització de l'època anterior (T.S. Aretina), el que indica algun tipus de reformes d'aquest moment. El jaciment, però, no sembla que visqués gaire més enllà.

* A **El Roser-Mujal** (26.2) és en època Augustea quan al turó del Roser s'amortitza l'habitació ibèrica que s'hi ha excavat. Es una habitació amb murs de pedra seca i paviments de pedra seca, on el material comú és ibèric, i que en el nivell de derrumbament presenta T.s. Itàlica. Mentretant a

"El Mujal", alpeu del turó, segueix funcionant un forn d'àmfores Tarraconeses, que ja havia produït Laietanes 1 i que ara produeix Pascual 1 i Dressel 2/4.

Per tant el moment Augusteu suposa en aquest jaciment canvis a la zona d'hàbitat, amb l'amortització de les velles estructures.

El forn i assentament continua existint molt poc temps més, fins el moment de la T.S. Sud-Gàl·lica.

* A **Can Cànoves** (27.3) va localitzar-se material que podria correspondre a una escombrera. S'hi va trobar material d'aquest moment (T.S. Aretina i Pascual 1). El jaciment tenia un origen anterior (Campaniana B), i perviu fins el moment de la T.S. Clara A.

* Al **Mas Roger** (27.5), jaciment amb sitges de l'ibèric final, el material més tardà trobat correspon a la T.S. Aretina, el que indicaria el final d'aquest jaciment entorn aquest moment.

* A **Can Roig** (27.6) tenim ben documentat en els materials coneguts el moment Augusteu (T.S. Aretina i Pascual 1). L'assentament té un origen anterior, i perviu fins el Baix Imperi.

* Al jaciment del **C) Guillem de Palafolls** (29.1) el moment Augusteu suposa canvis importants. Es construeixen dos àmbits adossats amb fonaments de murs de pisarra en sec i paret de tapia. Són dos àmbits de caire funcional que cal posar en relació amb un forn d'àmfores Tarraconeses (Pascual 1 i Dressel 2/4), que ja en aquell moment funciona. Un dels dos àmbits presenta un nivell d'amortització datat per la T.S. Itàlica, el que suposa que aquesta estructura fou utilitzada durant un breu període de temps. L'altre és amortitzada amb T.S. Sud-Gàl·lica, últim material que tenim testimoniat al jaciment.

Es en època Augustea, doncs, quan aquest forn, amb precedents més antics, té el moment de producció més important, el que fa que es construeixin dos nous àmbits relacionats amb el centre terrissaire. Molt poc temps després, però, els dos àmbits seràn amortitzats, i el jaciment s'abandona (si bé probablement la ocupació continua en un lloc proper, a **Santa Rita** (29.3)), fet que de nou ens remet al fenomen tan generalitzat a la comarca de decliu en la producció amfòrica entorn mitjans de s. I d.C..

* A **Can Viader** (29.2), jaciment relacionat amb el forn també testimoniat al C) Guillem de Palafolls, en època Augustea es construeix un gran paviment romà aprofitant el material provinent de l'abocador del forn (amb T.S. Aretina, Pascual 1 i Dressel 2/4). El material que s'hi empra pot testimoniar una datació final de tercer quart de s. I d.C.

Altres Jaciments d'època Augustea o lleugerament posterior.

Coneixem un nombre important de jaciments, amb poc material o només material superficial, que podem afegir a aquest conjunt descrit fins ara. Es tracta per un costat de jaciments que presenten algun element clar d'època Augustea, però on també hi trobem material ibèric. per altre costat, però, també hi hem afegit alguns jaciments dels quals no tenim indicis cronològics, però la presència de materials romans i ibèrics junts fa pensar en una cronologia aproximada de principis d'època Imperial. La seva filiació com a ibèric o romà no sempre serà sencilla.

Aquests jaciments són:

* **Can Ribas** (1.3) on només sabem que en superfície s'hi trobà ceràmica ibèrica i romana.

* A **Can Salomó** (6.1) sabem també que s'hi trobaren materials ibèrics (comuna i àmfora) i romans (també ceràmica i àmfora).

* A les **Escoles Nacionals** (6.5) es trobà en superfície ceràmica comuna i àmfora ibèrica i romana (amb pastes de la laietania), i un fragment de clau de ferro.

* A **Sant mateu** (7.12) s'han trobat en superfície ceràmiques ibèriques i romanes, no sabem de quin tipus.

* Al **Sant Crist de Vilassar** (9.6) s'hi excavaren unes restes romanes, que M. Ribas qualificà de vil·la, amb sepultures d'incineració i inhumació al seu voltant, i sitges d'enterrament. S'hi trobà escampada ceràmica ordinària romana, àmfores, dòlia i també enterraments en tègula, així com algun tros de paviment de picadís, i un enterrament en urna feta a mà. La cita d'algun enterrament en sitja, i la presència d'una urna cinerària feta a mà, ens porten a pensar en l'existència d'algun enterrament indígena, que pot portar-nos a una cronologia dins aquest moment, si bé sempre amb caràcter hipotètic.

* A **Can Roldós** (10.9) es buidà una sitja reomplerta amb material romà: molta tègula, ímbrex, tres àmfores i dòlia. El material no permet una datació aproximada, però la sitja, element per ell mateix més aviat de tradició ibèrica, probablement podria correspondre als darrers moments de l'ibèric final (significativament amortitzada amb dòlia).

* Al **Cementiri de Cabrera** (12.16) s'hi trobaren restes de parets i paviments, però també àmfores i urnes colgades contenint cendres, possiblement enterraments més antics (s'hi trobà una possible àmfora Dressel 2/4, però també una urna cinerària feta a mà, de tradició ibèrica).

* A **Les Genesses** (12.24) s'hi trobà en superficial ceràmica ibèrica i Tarraconesa, àmfora púnico-ebussitana i T.S. Clara

A. Més recenment, en noves prospeccions, s'hi ha trobat més ceràmica ibèrica i romana.

* A **Can Martí de la Pujada** (13.14) s'hi trobaren restes de parets i paviments de *signinum*. El material trobat era més aviat Alt-Imperial (T. Sigil.lata), però també s'hi trobaren unes urnes a mà, i un unguentari V. 63, peça molt típica en contextes ibèrics final, possible indicatiu fins i tot d'una àrea de necròpolis antiga.

* **Tocant al Torrent Forcat** (14.3) s'hi trobaren restes de parets i paviments de *testaceum*. El material recollit fou bàsicament Sigil.lata, però també s'hi trobà alguna ceràmica ibèrica i peça tarraconesa.

* A la **Propietat del Sr. Farina** (14.7) s'hi excavaren diverses estructures retallades al sauló. En un cas sembla tractar-se d'una sitja, reomplerta amb material totalment ibèric (i molt probablement més antic que el reste del material). Un retall quadrangular, en canvi, estava reomplert amb tègula, ímbrex, dòlia i fragments d'*opus testaceum*, si bé també hi havien alguns fragments de ceràmica comuna i de ceràmica ibèrica a mà. Sembla que hi havia algunes altres estructures d'aquest tipus també plenes de tègula. Sembla tractar-se, doncs, d'un indret on s'aboca material constructiu i de desferra romà, en un moment, però, on encara s'hi troba ceràmica ibèrica a mà, i per tant pròxim a un nucli de tradició indígena.

* Al **Camí Fondo** (14.11) s'hi trobà un llarg paviment semblant al *signinum*, amb material proper ibèric i romà (Sigil.lata).

* Al **Molí del Vent** (14.26), indret citat com a possible torre romana antiga, s'hi ha trobat T. S. Sud-Gàl·lica i T.S. Hispànica, i alguna peça ibèrica (gerreta de grisa emporitana).

* A **Can Melgà** (14.28) s'hi trobaren restes de parets i paviments, així com una zona de necròpolis. prospectant recentment el lloc s'hi ha trobat ceràmica ibèrica, comuna romana, àmfora Tarraconesa i tègula, un conjunt ceràmic bastant indicatiu del moment final del món ibèric, lligat al gran moment del ví laietà.

* A **Can Palauet** (14.30) s'hi trobaren fragments d'*opus signinum*, alguns fragments de ceràmica ibèrica, àmfora Tarraconesa (entre la qual Dressel 2/4), i tègula.

* A **Can Summers** (14.36) aparegueren unes restes d'un dipòsit, amb parets i paviment en *opus signinum*. El material significatiu trobat fou la T.S. Sud-Gàl·lica, però també hi havia a prop una urna cinerària (amb cendres i ossos) i material ibèric (dos vasos i una moneda d'*Ilduro*).

* Al **Jaciment ibèric de Can Sans** (15.6) s'hi trobà ceràmica ibèrica i Tarraconesa en superfície.

* Al **Cementiri de Caldes d'Estrac** (17.1) aparegué en superficial ceràmica ibèrica, i es coneix també la notícia de troballa de ceràmica romana.

* A **Sant Pere Avanto** (20.4) es trobà en superficial ceràmica ibèrica, juntament amb comuna romana i tègula.

Amb dades menys clares, però indicis d'aquest moment, tenim també els jaciments:

* **Can Miqueló** (9.1), on es descobrí una gran habitació de 12 m. per 12 m. de superfície, recoberta amb *opus signinum*. En superfície ha aparegut molta tègula, ímbrex, i T.S. Sud-Gàl.lica. La presència d'un paviment de *signinum* pot portar-nos a una cronologia anterior, si bé també de nou és un cas hipotètic.

* A **Can Bellatriu** (13.2) s'ha trobat en superfície material romà (àmfora Dressel 7/11, Dressel 20, T. Sigil.lata). També es té però, una referència a sitges, difícils d'interpretar.

* A **Sant Jaume de Traià** (13.7) es coneix una necròpolis Alt-Imperial, i unes sitges Alt-Medievals, on s'han trobat fragments de *signinum*, indicatiu molt pobre d'un hàbitat més antic.

* Al **C) Floridablanaca** (14.13) s'hi excavà un jaciment amb una necròpolis i una zona ambdós paviments de *signinum* superposats. De nou, però, trobem referències a "sitges", algunes plenes de desferres (ceràmica trossejada i àmfora), i altres en canvi que podrien ser d'enterrament, doncs en el jaciment es recuperaren urnes cineràries, algunes reparades amb plom. El material més antic trobat al lloc és la T.S. Sud-Gàl.lica, i perdura fins el Baix Imperi, si bé les urnes podrien ser anteriors.

* A la **Desembocadura de la riera d'Argentona** (14.33) s'hi trobaren fragments de *signinum* (amb tesselles), i alguns enteraments en tègula. Només el *signinum* pot fer pensar en una cronologia antiga del conjunt.

* Al **Camí de Can Puig** (25.1) es trobà en superficial tègula, ímbrex, comuna romana i dòlia.

INTERPRETACIO DE LES DADES ARQUEOLOGIQUES

Els jaciments que a la comarca presenten nivells arqueològics datats a partir d'època d'August presenten un seguit de característiques bastant significatives.

- Per un costat n'hi ha un conjunt que presenten materials Augusteus en els seus nivells finals o d'amortització. Es el cas del **Turó Gironella** (10.1), **Can Balençó** (13.17), **El Perelló** (15.7), **Horta Nova** (20.2), **el Mas Aiguaviva** (21.1),

Mas Roger (26.4) i potser una mica posterior el Turó de l'Infern (12.11).

Aquests jaciments es caracteritzen per tenir uns nivells clars de l'ibèric final, moment en que aquests assentaments foren nuclis de població d'una certa envergadura (probablement superiors a una simple edificació). Alguns d'aquests jaciments comencen a abandonar-se probablement ja a partir d'inicis de la segona meitat de s. I a.C., però l'aparició de materials Augusteus en els seus nivells d'amortització o en els darrers sols d'ocupació (per exemple a Can Balençó) indica una pervivència fins aquest moment. En el cas del Turó de l'Infern aquests materials semblen testimoniar una última ocupació de l'indret.

En tots ells, però, sembla que el moment Augusteu suposa ja el moment final, és a dir, que els canvis que es produeixen a la comarca en aquest moment suposen per a aquests jaciments el definitiu abandonament. Les noves estructures territorials que s'hi documenten pertanyen a un model nou, on aquests antics elements no poden inserir-se.

- Aquestes noves estructures corresponen en bona part a una nova xarxa de jaciments que apareix en aquest moment Augusteu. Nous jaciments són Can Estela (2.5), Vapor Vell (6.4), Ca l'Escoda (7.9), Can Vilalta (8.2), Prop de la Riera de Cabrera (12.15), Prop de Can Mora (12.19), St. Sebastià d'Argentona (13.4), St. Miquel del Cros (13.12), Can Cabanyes (13.15), Sot de l'Aigüeró (13.16), Hotel Delfin (14.1), Can Dordeta (14.2), Jardineria Bada (14.19), Pont de la Vila (14.29), Can Tarradas (18.3), Església Parroquial (22.1), el *Castrum* del Morer (24.2) i Les Valls (24.5).

L'aparició de tot aquest conjunt de nous assentaments (molts d'ells relacionats amb centres productors d'àmfores Pascual 1), és reflexe d'un moment de transformació important del territori, amb l'assoliment d'una densitat de d'ocupació a les zones de plana o vessant molt elevada.

Pel que sabem d'aquests nous assentaments (malauradament sols els coneixem per material superficial), sembla que en molts casos es tracta de nuclis funcionals, amb elements com forns, dipòsits de *signinum*, magatzems de dòlies, d'un tamany bastant reduït.

Hi ha un conjunt de nous jaciments, però, molt significatiu, doncs ens testimonien les obres realitzades entorn al nou traçat de la Via Augusta que en aquest moment sabem que creua la comarca: es tracta del *Castrum* del Morer, fortificació clarament lligada a la protecció del pas de la via, la construcció arrassada del Turó d'Onofre Arnau (possiblement una nova fortificació defensant i vigilant el pas de la via), i finalment el miliari i via de Can Vilalta, el jaciment que ha documentat arqueològicament el pas de la via i el fenomen de la ubicació dels hàbitats romans entorn el seu traçat (així com les necròpolis). Potser alguna construcció no massa clara (com l'edicle Danès (jaciment de Torre Martina (24.1)), podria també estar lligada al pas de la via.

Alguns dels nous jaciments que documentem en aquest període estan clarament ubicats prop del pas de la via,

demostrant la força vertebradora del territori d'aquest element.

- Lligat a aquest fenomen d'aparició de nous assentaments, es constata en els jaciments que perviuen d'èpoques anteriors (la majoria) uns profunds canvis en les seves característiques.

Fins època Augustea, la major part d'aquests nuclis han estat dedicats a la producció d'àmfores Tarraconeses. Alguns s'hi han dedicat d'una manera industrial (per exemple a Torre Llauder o a Can Portell), mentre que en altres casos la informació que es té sembla indicar més aviat una producció més limitada.

Sembla clar que bona part dels jaciments amb nivells d'aquest moment, ja sigui de nova fundació o bé amb origen dins l'ibèric final, estan dedicats al cultiu i producció del vi (així cal explicar bona part dels jaciments que presenten dipòsits amb *signinum* de color rosat, o amb una depressió al centre, molts dels quals també documenten àrees destinades a l'emmagatzematge amb dòlia). Sembla també clar que cal ser una mica prudent en generalitzar aquests tipus d'estructures i dependències a un únic tipus de producció, el vi, si bé tenim raons per pensar que una bona part d'aquests assentaments s'hi dedicaven (molts d'ells estan associats a forns productors d'àmfores Tarraconeses). En qualsevol cas el model més típic d'assentament que ens presenta la informació arqueològica és el d'un assentament de caire mitjà-petit, amb alguna habitació pavimentada amb *signinum*, amb dependències on s'hi habiliten dipòsits (alguns dels quals en *signinum* rosat), i zones dedicades a l'emmagatzematge en dòlia. Molt proper a aquest nucli, un forn.

Aquest tipus d'assentament el tenim ben documentat a Riera de Teià, Cal Ros de les Cabres, Vinya del Sr. Mas, Can Vilalta, St. Cristòfor de Cabrils, Can Cabanyes, Hotel Delfin-Can Dordeta, Sot del Camp i Torre Llauder.

Hi ha centres on coneixem sols l'àrea de forn o forns, i centres on sols coneixem l'àrea d'emmagatzematge, probablement en alguns casos perquè devia tractar-se de centres secundaris, especialitzats només en un dels passos del procés de producció (per exemple el Sot de l'Aigüeró o el jaciment 2000A-2000B serien exemples de petits nuclis de recollida i emmagatzament temporal del producte inicial).

En els casos on coneixem l'existència dels diversos tipus d'estructures (estructures d'habitació, d'emmagatzematge, d'elaboració (dipòsits), i de producció amfòrica) és difícil poder oferir una datació contemporànea per a les diverses estructures (donat que pertanyen en gran part a excavacions antigues). Però tenim dos casos concrets on podem tenir una cronologia simultànea per a les diverses estructures:

* Un cas és el nucli del **Sot del Camp** (16.2), on la cronologia de les estructures presenta un important nivell Augusteu, amb molt poca pervivença, que permet datar amb gran fiabilitat en aquest moment el forn (de Pascual 1 i alguns Dressel 2/4), i les habitacions, pavimentades amb *signinum* i amb parets de pedres grolleres amb calç.

* L'altre cas és **Torre Llauder** (14.35), on les darreres excavacions han permès datar en època Augustea les estructures pertanyents al forn (a la part alta) i les habitacions, dipòsit i *dolia* localitzades a la part baixa.

- Hi ha un petit grup de jaciments que ens testimonien de manera indirecta canvis en les seves estructures arquitectòniques, que potser cal relacionar amb profundes reformes que arrassen els nivells antics i permeten noves construccions. Es el cas per exemple de l'abocador del Camí de Vista Alegre, on el moment Augusteu s'aboca per primera vegada un conjunt de materials pertanyents a un hàbitat de l'ibèric final que ha perviscut fins aquell moment. El seu arrassament i abocament en un punt proper ens indica molt probablement que la reforma que s'emprengué en aquell lloc era de grans dimensions.

- Alguns d'aquests jaciments de caire netament productiu sofreixen a partir d'època d'August uns grans canvis. Coincidint cronològicament amb l'alentiment i inici del decliu del gran fenomen de producció d'àmfores vinàries (i probablement del cultiu del vi), s'inicia en alguns d'aquests jaciments uns canvis profunds que els portaran a deixar de ser només centres productors, per passar a ser també centres residencials tipus vil·la. De nou el cas més emblemàtic torna a ser Torre Llauder, amb la construcció d'una sèrie d'estructures noves, disposades entorn de patis, amb una zona dedicada a banys, etc...

Altres casos són els de Cal Ros de les Cabres, Ca l'Escoda, St. Cristofor de Cabrils, Prop de Can Mora, Hotel Delfin, Can Dordeta, Can Rafart i Can Sans.

En tots aquests jaciments trobem, a partir d'un moment que ve marcat sobretot pel final de les Aretines i per l'aparició ja de T.Sigilata Sud-Gal·lica (i en alguns casos T.S. Marmorata), l'aparició de noves estructures constructives que responen clarament a models foranis (distribució entorn de patis amb peristil, atris, existència de banys, etc..). Aquestes estructures no tenen perquè ser excloents d'una part industrial o productiva, però el que els diferencia dels altres assentaments és l'existència d'aquestes especials àrees residencials¹.

La major part d'aquests jaciments arribaran a època Baix-imperial, i aproximadament en època Severa tindran un moment de gran floriment (constatat per les pavimentacions musives d'aquest moment).

- Altres jaciments sabem que sofreixen en aquest mateix moment canvis importants, que responen molt probablement al final de les produccions dels forns d'àmfores i dels seus centres associats. Es el cas de Riera de Teià, on la T.S. Sud-àl·lica marca el final de l'àrea estructures en pedra seca i probablement del seu forn, la Vinya del Sr. Mañas, on en època Flavia s'amortitzen també unes estructures en pedra seca si bé continua l'ocupació, i del sector C) Guillem de

¹ El fenomen d'aparició de les estructures de poblament tipus *villa* l'estudiarem molt breument a l'apartat 2.4.5.

Palafolls-Can Viader, que s'abandona però continua la vida a la zona de Sta. Rita (29.3).

Molt probablement aquests sectors són abandonats, però el poblament continua al lloc, sota nous models d'assentament tipus vil·la, si bé no tenim prou indicis com per afirmar-ho.

- Paral·lel a aquest fenomen d'aparició de les vil·les, nombrosos jaciments amb nivells d'edat Augustea són abandonats no massa després. Així el jaciment 2000A-2000B, que en època Augustea sofreix reformes, no sembla que arribés al moment de la T.S. Sud-Gàl·lica. L'abocador de Can Portell deixa de ser utilitzat en època de Tiberí. La Vinya d'en Tito Serra acaba en època de Neró Claudi, i ja no s'hi troben Sud-Gàl·liques. Can Guinard té com a últim material la T.S. Sud-Gàl·lica. El Pla dels Capellans, Can Miqueló i Can Summers també acaben amb la T.S. Sud-Gàl·lica. L'àrea de El Mujal acaba amb la T.S. Sud-Gàl·lica definitivament. El conjunt del c) Guillem de Palafolls-Can Viader acaba entorn el tercer quart de s. I d.C., amb la T.S. Sud-Gàl·lica. L'Alzina Surera acaba amb la T.S. Sud-Gàl·lica i la Dressel 2/4. Torre Martina acaba amb la T.S. Sud-Gàl·lica i Dressel 2/4. El forn del Morer acaba amb les Dressel 2/4.

El Sot de l'Aigüeró i el Forn de les Casetes acaben amb la T.S. Hispànica, igual com el Molí del Vent i el Poblat a 200 m. de l'Autopista. Can Collet acaba amb la T.S. Marmorata.

També podrien ser d'aquesta cronologia final els jaciments de Prop del Torrent de la Polvora (té T.S Hispànica), i Figuera Major (T.S. Sud-Gàl·lica i Dressel 2/4), si bé en aquests jaciments s'hi ha trobat monedes posteriors.

El moment final de molts d'aquests jaciments ha de ser posat en relació molt probablement amb el final del gran moment de producció i exportació del vi laietà, fenomen que analitzarem en l'estudi particular dels forns (apartat 7c)..

- Finalment cal dir que molts dels jaciments amb nivells Augusteus importants són abandonats definitivament en el moment datat per la presència de T.S. Clara A com a última importació. És el cas de Can Andreu, Can Ciutadella, Mas de Can Estela, Bell Resguard, Vinya del Sr. Mañas (amb Lucente), Club de Tenis Barcelona, Vapor Vell, Can Vilà, Las Pèrgolas, A 200 m. de l'Autopsita, Jardí Park (acaba amb la T.S. Clara A1), Sot del Pi (acaba amb la T.S. Clara A2), Prop de Cal Abril-Feixes de l'Arlot, Can Xacó, Can Cabanyes, Ca la Madrona, l'abocador de Can Majoral, Les Genesses, el sector de dòlies del Torrent de les Piques, la Vil·la del Morrell, l'Església Parroquial i Can Cànoves.

El final en aquest moment de gran quantitat de jaciments (molts d'ells lligats anteriorment al moment de més expansió en la producció i exportació del vi), difícil de definir cronologicament², ha estat ja destacat com un moment cabdal

en la història de la comarca, i suposarà ja molt probablement l'establiment d'un nou tipus d'organització territorial molt més lligat al ja ben establert sistema de les *villae* romanes (PREVOSTI 1981a).

² En molts casos sols coneixem l'existència d'aquest tipus de materials, de la ceràmica fina, mentre potser altres elements, que podrien donar-nos una cronologia més completa, no han estat recuperats o identificats.